

Ingekomen per mail: 25 oktober 2021
Registratienummer : 1557807

Geachte leden van de raad,

cc. burgemeester, griffier en gemeentesecretaris

De gemeenteraad heeft in de vergadering van 20 april jl unaniem een motie aangenomen met betrekking tot de vraag of het officiële gemeentewapen van Beemster ook na de fusie met de gemeente Purmerend nog een rol zou kunnen spelen.

Aan het Historisch Genootschap Beemster is gevraagd hieromtrent advies uit te brengen,

De heer V.S.E. Falger, lid van onze afdeling Beemster Erfgoed, heeft namens ons bestuur bijgevoegd advies opgesteld.

Dit advies is op 25 september jl bij het college ingediend.

Enkele raadsleden hebben ons gevraagd naar de stand van ons advies; wij hebben toegezegd hen ons advies toe te sturen.

Wij vinden het echter belangrijk alle raadsleden tegelijkertijd van dezelfde informatie te voorzien. Om die reden sturen wij u allen ons advies toe.

Met vriendelijke groeten,

Historische Genootschap Beemster

Beemster gemeentewapen redden van vergetelheid

Advies Historisch Genootschap Beemster aan Raad en College van Burgemeester & Wethouders gemeente Beemster

Inleiding

In de vergadering van de gemeenteraad van 20 april 2021 werd unaniem een motie van de Beemster Polderpartij aangenomen met betrekking tot de vraag of het officiële gemeentewapen van Beemster ook na de fusie met de gemeente Purmerend nog een rol zou kunnen spelen. Aan het Historisch Genootschap Beemster (HGB) werd gevraagd advies uit te brengen over mogelijke toepassingen van dit straks vervallen, d.w.z. in ongebruik geraakte, gemeentewapen. In deze notitie wordt eerst vastgesteld om welk gemeentewapen het gaat en welke juridische status het binnenkort vervallen wapen heeft. Vervolgens wordt een kleine selectie voorbeelden met betrekking tot in ongebruik geraakte wapens en hun toepassingsproblemen gepresenteerd. Tot slot worden enkele suggesties gedaan om het wapen niet uit beeld te laten verdwijnen. In de conclusie worden Raad en College opgeroepen op korte termijn een beslissing te nemen over het gebruik van het gemeentewapen na 1 januari 2022.

Om welk gemeentewapen gaat het?

Op 26 juni 1816 kende de Hoge Raad van Adel de jonge gemeente Beemster het wapen toe dat honderd jaar later met een nog steeds bestaande wapenbrief werd bevestigd. Zie o.a. de *Nieuwe kroniek van de Beemster* (2012, p. 118-119) voor een afbeelding van de wapenbrief en de website van de gemeente Beemster voor de weergave van het wapen met de banderol 'Gemeentebestuur van de Beemster'. Het in 2007 op verzoek van de gemeente door J. Hartog aangepaste wapen is nooit door de Hoge Raad van Adel vastgesteld en geldt dus niet als het officiële gemeentewapen ondanks het dagelijks gebruik als logo of gebruikswapen. In het hierna volgende gaat het uitsluitend om het wapen uit 1816 met banderol.

Voor ieder gebruik van het gemeentewapen buiten de toepassing door de gemeente zelf is schriftelijke toestemming van het College van B&W vereist, maar het College zal dat slechts bij hoge uitzondering toestaan, zo wijst de landelijke praktijk en jurisprudentie uit.

Per 1 januari 2022 zal de huidige gemeente Beemster zijn gefuseerd met de gemeente Purmerend. Hoewel er een nieuw logo is ontworpen voor de vergrote gemeente Purmerend, zal het bestaande gemeentewapen van deze stad niet worden gewijzigd en dus ook gelden voor het grondgebied van de dan voormalige gemeente Beemster. Het 'oude' gemeentewapen van Beemster zal dan de status 'vervallen' krijgen en niet meer gebruikt worden.

Betekent dit dat het vervallen Beemster wapen per 1 januari a.s. 'vogelvrij' is en dus te gebruiken is door iedereen die daarin belang stelt? Navraag bij de Hoge Raad van Adel leverde geen eenduidig antwoord op: "Wat geldt voor de wapens van de huidige gemeenten, kan in zekere zin ook gelden voor de vervallen wapens van opgeheven gemeenten". Heraldisch medewerker J. van den Borne van de HRvA vervolgt:

Er is niettemin in ons land al geruime tijd sprake van een vorm van levende heraldiek, waarbij deze zogenoemde dorpswapens – dat zijn wapens van vervallen gemeenten of van dorpen die nooit zelfstandige gemeente zijn geweest – worden gevoerd door de inwoners ervan. Dat is vaak om cultuur-historische redenen en/of omdat deze inwoners zich met dat dorp meer verbonden voelen dan met de grotere (fusie)gemeente waaronder het dorp valt. Het *VNG Magazine*-artikel geeft daar aandacht aan. Een richtlijn van de Hoge Raad van Adel over dit onderwerp is nog niet voorhanden.¹

Waar de grenzen van toegestaan gebruik van vervallen gemeentewapens liggen of welk lichaam in dezen beslissingsbevoegd is, is niet echt duidelijk. Jurisprudentie hierover bestaat niet, voor zover dit was na te gaan. Wel zijn er enkele gevallen bekend waarin een vervallen gemeentewapen een rol speelt.

Voorbeelden van gebruik van vervallen gemeentewapens

Onderzoek met behulp van internet leverde een klein aantal praktijkgevallen van omgang met ‘verweesde’ gemeentewapens op. Navraag bij de historische verenigingen van de vervallen nabuurgemeenten De Rijk en Oosthuizen leverde alleen een reactie uit De Rijk op. Via Fred Hoek (Oudheidkundige Vereniging Schermereiland) liet Rob Deckwitz (oud-wethouder De Rijk) weten dat er waarschijnlijk nooit toestemming is gevraagd aan B&W om de gemeentewapens te gebruiken buiten het officiële circuit om, maar ze werden wel vaak gebruikt door en in de dorpen De Rijk en Graft. De Rijk heeft een dorpsomroeper, Jan Prins, die officieel is benoemd door Deckwitz toen deze nog in functie was. De dorpsomroeper treedt zo nu en dan op in een mooi 17^e-eeuws fantasiekostuum en heeft dan een instrument waaraan het oorspronkelijke Rijkse wapen hangt. Zo blijft dat nog steeds, ook na de recente fusie met Alkmaar, in gebruik.

Enkele voorbeelden van elders:

- De gemeente Eijsden-Margraten, Zuid-Limburg, schrijft op haar website “Het is niet toegestaan de oude logo’s, wapens en vlaggen van de voormalige gemeenten Eijsden en Margraten te gebruiken. Bij het opgaan van de voormalige gemeenten in de nieuwe gemeente Eijsden-Margraten zijn deze vervallen.” Opmerkelijk genoeg is deze gemeente wel ruimhartig met het huidige, geldende wapen: “Er zijn inwoners die het wapen graag willen gebruiken op bijvoorbeeld hun boot of willen laten verwerken in glas in lood. De gemeente ziet dat als een eer en gaat gebruik dan ook niet tegen mits het wapen met respect en correct wordt gebruikt.”
- De gemeente Haarlemmermeer is sinds 2019 gevormd uit de voormalige gemeenten Haarlemmermeer, Haarlemmerliede en Spaarnwoude. Bij de aankondiging van het officiële nieuwe wapen laat de gemeente weten: “De oude gemeentewapens vervallen per 1 januari 2019, maar ze verdwijnen niet overal. In het monumentale oude raadhuis in Halfweg blijft het wapen van Haarlemmerliede en Spaarnwoude op diverse plekken zichtbaar. Dat geldt ook voor het oude wapen van Haarlemmermeer in de muur voor het raadhuis in Hoofddorp.”
- Op de website van de gemeente Nissewaard valt o.a. te lezen: “Het is niet toegestaan de oude logo’s, wapens (of een gedeelte ervan) van de voormalige gemeenten Spijkenisse en Bernisse (of hun voorgangers) in welke vorm dan ook te gebruiken.”

¹ E-mail Drs. J.C.C.F.M. van den Borne aan V.S.E. Falger, d.d. 20 mei 2021. Zie verder R. van den Dikkenberg, ‘Gemeente- en dorpswapens – Bindmiddel van een dorp’. Interview met Hoge Raad van Adel-lid H. baron de Wijkerslooth de Weerdesteijn in *VNG Magazine*, 18 december 2020.

- De gemeente Berg en Dal laat bezoekers van haar website weten dat het gemeentewapen niet zonder schriftelijke toestemming door anderen mag worden gebruikt. Het verzoek daartoe dient gepaard te gaan met een omschrijving van het doel en hoe men het gemeentelijke beeldmerk wil gebruiken. “Voor het gemeentewapen van één van de voormalige gemeenten (Millingen, Ubbergen, Groesbeek) geldt hetzelfde.”
- Advertentieblad *De Stem* uit Breskens voerde op 13 mei 2021 een verhaal over het oude gemeentewapen van die stad. Dat is nu terug in het straatbeeld. R. van den Broecke van Gelateria Brescia kocht het uit 1948 daterende wapen en knapte het op. Het wapen is gezandstraald en gespoten met goudverf. Nu prijkt het op de gezamenlijke gevel van Brescia en makelaarskantoor Van de Broecke op het Spuiplein. Het wapen hing vroeger aan de gevel van het voormalige gemeentehuis van Breskens. In 1970 ging Breskens op in de gemeente Oostburg. Het wapen kwam daardoor te vervallen. Wat er in de tussentijd precies met dit wapen is gebeurd is onbekend.

Toegesпитst op mogelijk gebruik van het binnenkort vervallen gemeentewapen van Beemster valt te concluderen dat het oude wapen nog een toekomst heeft als ‘dorpswapen’ als daar toestemming voor wordt gevraagd bij het gemeentebestuur van Beemster of – na 1 januari 2022 – van Purmerend.

Enkele suggesties voor gebruik van het te vervallen wapen van de gemeente Beemster

Met als uitgangspunt correct en respectvol gebruik van het straks vervallen gemeentewapen van Beemster, na toestemming van het gemeentebestuur en met de intentie het wapen zichtbaar ‘levend’ te houden in onze polder volgen hieronder enkele suggesties. Voor zover toepasselijk gelden ze ook voor de huidige gemeentevlag.

1. Binnenkort zullen de plaatsnaamborden bij de toegangswegen van de verschillende kernen moeten worden vervangen. Waar nu, bijvoorbeeld, staat ‘Middenbeemster / gem. Beemster’, zal dat worden ‘Middenbeemster / gem. Purmerend’. Is het technisch mogelijk en toestaanbaar dat op de tweede regel (‘gem. Purmerend’) links en rechts hiervan resp. het Beemster wapen en de vlag worden afgebeeld?
2. Een variant hierop is gebruik maken van de witte en bruine toegangsborden van het Werelderfgoed Beemster. Hierop is meer ruimte, dus dan zouden wapen en vlag ook op een iets groter formaat kunnen worden afgebeeld. Het is mogelijk dit met plakplaten te realiseren. Deze suggestie is afkomstig van Visit Beemster.
3. De ‘Beemster Tegel’, waarop het wapen prominent staat afgebeeld en die werd toegekend aan mensen die zich bijzonder verdienstelijk hebben gemaakt voor de Beemster, zou in ere kunnen worden hersteld. Het op zichzelf fraaie keramische ontwerp van B. Ernsting zou dan verlaten moeten worden en de oude vormgeving weer van stal moeten worden gehaald. Een praktisch probleem is dat de uitreikende instantie straks niet meer bestaat. Welke organisatie zou dit geloofwaardig kunnen overnemen?
4. Het Historisch Genootschap Beemster heeft een sierlijk logo: de ineengegroeide vis en tulp. In plaats van dat logo, of ernaast, zou het straks oude gemeentewapen zonder banderol kunnen worden gebruikt bij alle gelegenheden waar nu het huidige logo figureert. Uiteraard met toestemming van het College van B&W. Het is in eerste instantie aan het bestuur van het HGB om deze suggestie uit te beoordelen.

Conclusie

Wellicht zijn er nog andere toepassingen voorstelbaar. Waar het nu om gaat is dat de Raad en het College van B&W zich hopelijk geroepen voelen een of meer van bovenstaande suggesties en eventuele andere positief te bevorderen. Als de tijd daarvoor te kort is, kan een raads- of collegebesluit vóór 1 januari 2022 toch als zwaarwegende intentieverklaring gelden met betrekking tot de wens het oude gemeentewapen ook na die datum in ere te houden. Voor de gemeentevlag geldt hetzelfde.

Historisch Genootschap Beemster

Afd. Beemster Erfgoed

voor eventuele toelichting neem contact op met V.S.E. Falger, V.Falger@gmail.com

September 2021